

Kwiaty rzucane z rozmachem – Jan Bulas, malarz polnych gigantów

Informacje o autorze: filolog polski, starszy asystent w Muzeum Krakowa, oddział Rydlówka, <https://orcid.org/0009-0003-3243-9501>

Information about the author: Polish philologist, Senior Assistant Curator at the Museum of Kraków, Rydlówka branch, <https://orcid.org/0009-0003-3243-9501>

Abstrakt: Artykuł jest próbą zebrania, uporządkowania i popularyzacji wiedzy o Janie Bulasie i jego twórczości. Celem jest możliwie pełna rekonstrukcja biografii malarza na podstawie rozproszonych źródeł archiwalnych. W toku badań udało się ustalić nowe fakty, w tym miejsce i datę śmierci artysty, które dotąd były błędnie podawane w literaturze przedmiotu.

Jan Bulas urodził się w 1878 roku, jego twórczość malarzka stanowi przykład estetyki typowej dla okresu Młodej Polski. Był uczniem Stanisława Wyspiańskiego, a wpływ mistrza można dostrzec w jego pracach. Tematem dominującym są motywy florystyczne. Olbrzymich rozmiarów rośliny, stylizowane na polne kwiaty rosnące na polskich łąkach, szczerze wypełniają przestrzeń większości jego obrazów.

W artykule podano informacje dotyczące pierwszych lat życia artysty, jego znajomości z Władysławem Orkanem, studiów na ASP w Krakowie oraz wystaw w kraju i za granicą. Poruszony został również wątek wyjazdu artysty do USA, pierwszego sporu sądowego w Krakowie o wartości czysto artystyczne, a także związanych z tym doniesień prasowych. Szczególne miejsce w artykule zajmuje najważniejsze dzieło Bulasa – dekoracje ścienne w kościele w Rzepienniku Biskupim oraz historia towarzysząca pobytowi malarza w tej miejscowości. Artysta służył w Legionach Polskich, a wskutek doświadczeń wojennych załamał się nerwowo i trafił do zakładu zamkniętego w Kobierzynie koło Krakowa. Zmarł w 1932 roku. Artykuł uzupełniają materiały ikonograficzne oraz zestawienie doniesień prasowych dokumentujących recepcję twórczości Bulasa w okresie jego największej popularności.

Flowers Tossed with a Flourish – Jan Bulas, the Painter of Wild Floral Giants

Abstract: The paper is an attempt to collect, organise and popularise knowledge about Jan Bulas and his artistic output. The goal is to create possibly the most comprehensive reconstruction of the artist's biography based on dispersed archival sources. In the course of his research, the author has managed to establish some new facts, including the artist's exact place and date of death which, up until now, have been incorrectly reported in the literature on the subject.

Jan Bulas was born in 1878 and his paintings make him a typical representative of the Young Poland aesthetic. He was a pupil of Stanisław Wyspiański, and his master's influence is clearly visible in his works. Floral motifs emerge as the dominant theme in his art. Humongous, oversized plants stylized to depict wild flowers populating Polish meadows jam-pack the space in the majority of his paintings.

The paper offers information about the artist's early life, his acquaintance with Władysław Orkan, his studies at the Academy of Fine Arts in Kraków, and his exhibitions organised in Poland and abroad. Other topics discussed in the article include the artist's trip to the USA, the first legal battle in Kraków over purely artistic values, as well as press reports connected with this case. Bulas's most significant work – the wall paintings decorating the interior of the church in Rzepiennik Biskupi, and the story of the artist's stay in that village – takes a prominent place in the paper. The artist served in the Polish Legions in World War One and, as a result of war trauma, experienced a nervous breakdown and was admitted to a closed psychiatric ward in Kobierzyn near Kraków. He died in 1932. The paper is supplemented with ample iconographic material and a selection of press reports documenting the reception of Bulas's art in his prime.

Słowa kluczowe: malarstwo ścienne, malarz, Młoda Polska, uczeń Wyspiańskiego, polne kwiaty

Keywords: wall paintings, painter, Young Poland, Wyspiański's pupil, wild flowers

Wstęp

Kraków w czasach Młodej Polski był miastem artystów. Jan Bulas to postać nieco mniej znana, ale o bardzo interesującym życiorysie. W szerszej świadomości funkcjonuje jako uczeń Stanisława Wyspiańskiego i tu często kończy się wiedza o tym twórcy. Dorobek artystyczny Jana Bulasa jest ciekawy i różnorodny. Dostrzec można podobne florystyczne motywy jak w malarstwie autora *Wesela*. Pomimo oczywistego wpływu Wyspiańskiego prace Bulasa są odmienne od estetyki mistrza. Przejawem jego indywidualnego stylu jest twórcze przekształcenie inspiracji roślinnych z naciskiem na mimetyczne naśladowanie piękna natury dzikich łąk oraz wykorzystanie tego w malarstwie dekoracyjnym. U Bulasa nienaturalnych rozmiarów przedstawienia roślinne dominują w całej przestrzeni obrazów, zawłaszczają ten obszar, wypełniają każdy wolny skrawek tła. Stąd wnioszek, że natura nie tylko stanowiła inspirację dla większości znanych dziś prac tego młodopolskiego malarza, ale była ich bohaterem pierwszoplanowym. Poniższy tekst ma na celu przedstawienie jego życiorysu oraz popularyzację wybranych dzieł.

Bulas przez dekady pozostawał w cieniu innych twórców Młodej Polski. Spora część jego dorobku uległa rozproszeniu i stopniowo popadła w zapomnienie. Ale zakończona niedawno restauracja malowideł ściennych w kościele w Rzepienniku Biskupim wpłynęła na wzrost zainteresowania malarstwem dekoracyjnym Bulasa. Wrażliwość artystyczna tego twórcy została ukształtowana przez studia na krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych oraz prądy artystyczne dominujące w środowisku krakowskich artystów. Jednak sposób, w jaki Bulas patrzył na świat, był świeży i indywidualny. Przenikliwym okiem obserwował naturę nie z perspektywy kogoś stojącego z boku, lecz głęboko zanurzonego w swoich aktywnościach malarskich. Tworzył nie tylko klasyczne obrazy sztalugowe, lecz i rozmaite formy twórcze.

Historia życia Jana Bulasa to również opowieść o chłopskim uporze, sile i konsekwencji w realizacji swoich celów. Odporność na przeciwności losu przez lata cechowała artystę, ale doświadczenia wojenne złamały jego siłę ducha oraz spowodowały niemożność dalszej pracy twórczej.

Młodość

Jan Bulas urodził się 11 stycznia 1878 roku w Porębie Wielkiej w domu nr 104¹. O jego dzieciństwie, jak zresztą o życiu większości chłopskich dzieci z tamtych czasów, wiadomo mało. Pochodził z biednej rodziny gorcezańskich górali. Pewne informacje autobiograficzne można odnaleźć

w twórczości literackiej artysty. Bulas napisał dramat *Szczęście*, w którym główny bohater, noszący to samo imię co autor, jest nastoletnim pasterzem i rzeźbiarzem samoukiem, a potem zostaje wysłany na pięć lat praktyk do Krakowa, by uczyć się handlu i zostać kupcem. Tak właśnie wyglądały lata młodości artysty. Bardzo przykro wspominał ten okres.

Informacji o Janie Bulasie dostarcza również, napisany w 1906 roku i opublikowany we lwowskim tygodniku „Nasz Kraj”, utwór poetycki zatytułowany *Autobiografia*. Autor pisze tam: „zdaje się, na to aby kiedyś ciekawi widzieli, że Ksiądz wikary ochrzcił mnie / Jasiem przypadkowo, / Bo rodzice już starszego synka, właśnie Jasia mieli. / Rok urodzenia zapisano 1878, / Dnia 11 stycznia w metryce kościelnej”². Jest to ważna informacja biograficzna, ponieważ zwyczaj nadawania tego samego imienia więcej niż jednemu ze swoich dzieci był praktykowany w sytuacji, gdy starsze z dzieci zmarło jeszcze przed narodzeniem młodszego. W tym przypadku jest to faktycznie błąd wikarego, ponieważ według informacji zebranych przez Annę Stożek, regionalistkę i badaczkę losów Jana Bulasa, w gminie Niedźwiedź żyją potomkowie starszego brata – Jana Bulasa. W księgach metrykalnych parafii w Niedźwiedziu można znaleźć dwóch Janów Bulasów: starszy, urodzony w 1870 roku, oraz młodszy, urodzony w 1878 roku. Dwóch synów Wojciecha Bulasa i Wiktorii z domu Schmidt mieszkających w Porębie Wielkiej w domu nr 104³. Starszy Jan Bulas ożenił się w Niedźwiedziu z Antoniną Dyrek w 1897 roku, a Jan Bulas malarz ożenił się również w Niedźwiedziu 27 stycznia 1915 roku z Józefą Rusnak. Żona malarza zmarła w 1977 roku i została pochowana na cmentarzu w Niedźwiedziu.

Anna Stożek w tekście *Z dziejów gminy* zamieszczonym na stronie Urzędu Gminy Niedźwiedź⁴ podała informację, która jest potwierdzeniem teorii, że Jan Bulas żył znacznie dłużej, niż się przyjmuje. W 1926 roku przewodniczącym Rady Szkolnej Miejscowej był człowiek o takim samym imieniu i nazwisku jak bohater niniejszego artykułu, czyli Jan Bulas. Ze względu na brak materiałów archiwalnych (poza *Kroniką szkolną* z lat 1905–1927, w której nazwisko to pada) nie można z całą pewnością stwierdzić, czy jest to ta sama osoba. Jednak znajomość malarza z ówczesnym proboszczem księdzem Józefem Głucem, zawiązana w 1914 roku, gdy Jan Bulas namalował stacje Drogi Krzyżowej ustawione w ogrodzeniu kościoła w Niedźwiedziu, może być tropem potwierdzającym tę teorię. *Z Kroniki szkolnej* wynika również, że Jan Bulas był naczelnikiem gminy Niedźwiedź od 15 maja 1928 roku.

Potem, po reformie administracyjnej w 1933 roku, wójtem gminy Niedźwiedź również był Jan Bulas. Jednak

¹ Barzyk Maria, Lupa Maria: *Ocalmy od zapomnienia. Jan Bulas artysta nieprzeciętny. Cz. 1. „Gorceńska Zgoda. Biuletyn informacyjny Urzędu Gminy w Niedźwiedziu”* 2014, nr 97, s. 14.

² Bulas Jan: *Autobiografia*. „Nasz Kraj” 1906, t. 2, z. 6, s. 32.

³ Informacje pochodzą z Archiwum Parafii św. Sebastiana w Niedźwiedziu, dostępnego na stronie: *Geneteka. Genealogiczna kartoteka – baza urodzeń, małżeństw i zgonów* [online]. Polskie Towarzystwo Genealogiczne, 2025 [dostęp 20 października 2025].

Dostępny w internecie: https://geneteka.genealodzy.pl/index.php?op=gt&lang=pol&bdm=S&w=06mp&rid=8360&search_lastname=bulas&search_name=jan&search_lastname2=&search_name2=&from_date=&to_date=&rpp1=&ordertable=

⁴ Stożek Anna: *Z dziejów gminy* [online]. Urząd Gminy Niedźwiedź [dostęp 20 października 2025]. Dostępny w internecie: <https://niedzwiedz.iap.pl/pl/667/0/historia-gminy-i-historia-samorzadu-terytorialnego-gminy.html>.

powołując się na opinię Anny Stożek, był to już ktoś inny, góral spod Turbacza, urodzony 28 marca 1871 roku, zmarły 20 maja 1948 roku i pochowany na cmentarzu parafialnym w Kokoszkowach⁵. Kwestia ta jest istotna, ponieważ według powszechnie utrwalonych informacji za datę śmierci artysty przyjmuje się rok 1917 lub 1919, co nie jest prawdą. Wątek niejasności dotyczących daty śmierci Jana Bulasa zostanie rozwinięty w dalszej części tekstu.

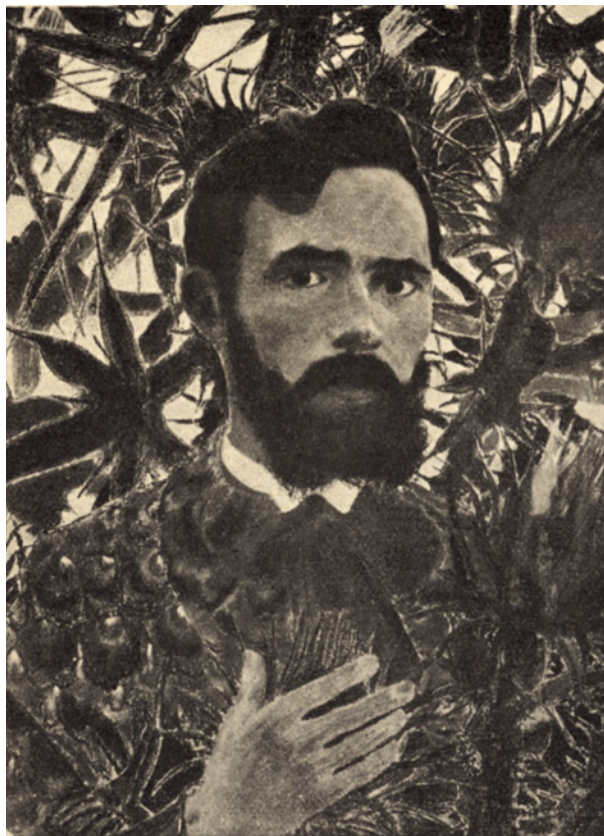
Nauka w Zakopanem

W 1899 roku Jan Bulas, mając 21 lat, przerwał kilkuletnie praktyki handlowe w Krakowie i udał się do Zakopanego, do Szkoły Przemysłu Drzewnego, gdzie uczył się jako wolny słuchacz. Nie zdobył jednak świadectwa ukończenia tej szkoły⁶. Potwierdzeniem faktu nauki Bulasa w Zakopanem jest napisany przez malarza tekst, opublikowany 14 grudnia 1901 roku w „Kurierze Lwowskim”⁷. Autor skarży się na trudności finansowe, z jakimi mierzą się najbiedniejsi uczniowie zakopiańskiej szkoły. Z artykułu dowiadujemy się, że nieuczciwy właściciel składu rzeźb i pamiątek zakopiańskich J.F. Laska, będący jednocześnie jednym z nauczycieli tej szkoły i pośrednikiem w handlu rzeźbami, pobierał dla siebie stuprocentowy zysk ze sprzedaży prac rzeźbiarskich młodych uczniów szkoły, okradając ich i uzależniając od dostarczanego przez siebie drewna.

Dowiadujemy się również, że z powodu zamiaru opublikowania tego artykułu prasowego mówiącego o nieuczciwym postępowaniu profesora, Jan Bulas został wydalony ze szkoły „mocą uchwały grona nauczycielskiego”⁸. Ta krótka notatka może być też dowodem zaangażowania społecznego Jana Bulasa, który jeszcze w okresie przez rozpoczęciem studiów w Krakowie przejawiał wielką potrzebę walki o prawa swoje i ludzi będących w podobnie złym położeniu finansowym jak on sam.

Znajomość z Władysławem Orkanem

Wysoko rozwinięty zmysł estetyczny oraz umiejętność obróbki drewna, jaką zdobył w czasie nauki w Zakopanem, spowodowały, że dostał swoje pierwsze zlecenie – wykonanie według własnego projektu dekoracji Orkanówki, czyli nowo wybudowanego domu pisarza Władysława Orkana w Porębie Wielkiej. Panowie byli sąsiadami z tej samej miejscowości i znali się od wczesnej młodości. Prace zostały zakończone w 1903 roku, co zapisano na tragarzu jednej z izb domu. Dekoracje obejmowały klatkę schodową, zdobienia elewacji oraz snycerkę ścian i sufitów. Artysta umieścił tam motywy roślinne inspirowane podhalańską sztuką ludową. Potwierdzeniem tego jest oświadczenie Władysława Orkana, będące rodzajem listu polecającego: „Niniejszym czynię wiadomym, iż p. Jan Bulas, uczeń Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, projektował mi plan willi w stylu zakopiańskim, był kierownikiem artystycznym przy budowie, wykonał na tragarzach ozdoby (rzeźba wcinana) w stylu polskim i w tymże stylu pomalował wewnętrzne ściany i drzwi, przy czym okazał w pełni wolność twórczą i zdumiewające bogactwo pomysłów”⁹. Czy słowa te nie zostały napisane

Jan Bulas, *Autoportret*, ok. 1906 r.; reprodukcja za: „Nasz Kraj” 1906, t. 2, z. 12, s. 34

trochę nad wyrost? Trudno dziś zgadywać, są jednak dowodem wsparcia młodego artysty ze strony Władysława Orkana, kolegi i promotora początkującego wówczas artysty.

Z listów Orkana dowiadujemy się, że oprócz zachowanych po dziś dzień ornamentów rzeźbionych w drewnie Bulas stworzył też kolorowe malowidła ściennie. Nie przetrwały do naszych czasów, ponieważ uległy zniszczeniu w latach siedemdziesiątych XX wieku, ale według zachowanych wspomnień ściany jednego z pokojów pokrywały stylizowane i powiększone polne kwiaty¹⁰.

Więcej o tym pisze Aleksandra Pawlikowska, badaczka dorobku artysty i autorka kilku tekstów o malarstwie Jana Bulasa. W artykule *Kwiaty Jana Bulasa* czytamy: „z zachowanych relacji wynika, że dekorację dopełniały malowidła

⁵ Informacja z Parafii św. Barbary w Kokoszkowach: *Grobonet. Ogólnopolska wyszukiwarka osób pochowanych* [online]. [dostęp 20 października 2025]. Dostępny w internecie: <https://kokoszkowy.grobonet.com/grobonet/start.php?id=detale&idg=1088&inni=1>.

⁶ Ociepka Stanisław: *Gorczański artysta, Jan Bulas*. „Echo Limanowskie” 2023, nr 340–341, s. 31.

⁷ Bulas Jan: *Z kraju*. „Kurier Lwowski” 1901, nr 346, z 14 grudnia, s. 3.

⁸ *Loc. cit.*

⁹ Cyt. za: Orkan Władysław: *Listy 1891–1910*. T. 1. 1891–1904. Oprac. Grzegorz Brodacki. Warszawa 2011, s. 647.

¹⁰ Zob. przyp. 7 do listu nr 521 w: *ibidem*, s. 626.

Zdobienie werandy wykonane przez Jana Bulasa w domu Władysława Orkana, obecnie Muzeum Biograficzne Władysława Orkana Orkanówka w Porębie Wielkiej, fot. Kamil Kopek, 2025

ścienne, ukazujące kwitnący ogród. Znad malowanego płotu, dekorowanego motywami sztuki podhalańskiej, wyrastały polne kwiaty: malwy, mieczyki, dzwonki, wrzosy, cykorie i bławatki. Nad drzwiami gabinetu Orkana pięł się powój¹¹. Opis malowideł w Orkanówce przypomina to, co możemy oglądać w znacznie późniejszej realizacji malowideł ściennych w Rzepienniku Biskupim, gdzie również dominantą są polne kwiaty, a uwagę przykuwają kolorowe powoje.

Osobliwa relacja łączyła Jana Bulasa z o trzy lata starszym Władysławem Orkanem. Przez lata byli przyjaciółmi, ale z czasem relacje coraz bardziej się komplikowały i stali się wrogami. Początkowo Orkan był wobec Bulasa kimś w rodzaju mecenasa, ponieważ dał mu pierwszy większy projekt artystyczny, czyli zlecił wykonanie dekoracji swojego domu. Ponadto pomagał przyjacielowi w początkowych latach studiów na krakowskiej ASP, wprowadził młodszego kolegę do towarzystwa artystycznego, a nawet pożyczył pieniądze. Dobrym tego przykładem jest utrzymany w tonie serdecznej przyjaźni list napisany przez Orkana do Bulasa z 11 lutego 1905 roku. W tekście tym Orkan troskliwie dopytuje kolegę o jego sytuację finansową oraz dokonuje dość krytycznej oceny widzianych niedawno jego prac, a na

koniec zachęca artystę do dalszej pracy i zapewnia, że wierzy w wartość jego sztuki¹². W jednym z listów z 1904 roku Orkan określa Bulasa Michałem Aniołem porębskim¹³, co jest dość zabawnym dowodem uznania dla twórczości gorczańskiego artysty. Ostatecznie jednak ich stosunki towarzyskie uległy zerwaniu i obaj artyści podążali własnymi drogami.

Jako rozwinięcie tego wątku należy dodać, że Jan Bulas darzył uczuciem siostrę Władysława Orkana, Marię, a w 1906 roku namalował jej portret zatytułowany *Dziewczyna z dmuchawcami i biedronką*, ponadto jej rysy ma też dziewczyna, której podobiznę umieścił na okładce dramatu *Szczęście*¹⁴. Z listów Władysława Orkana do Jana Bulasa wiemy o relacji Bulasa z siostrą Orkana, dowiadujemy się również, że artystów poróżniły spory i nieporozumienia towarzyskie. Orkan kategorycznie zakazał Bulasowi kontaktowania się z nim i kimkolwiek z jego rodziny. Padły też słowa, że „dość już szkody wyrządził w opinii [Marii, siostry Orkana]”¹⁵.

Studia na ASP w Krakowie

W 1901 roku Jan Bulas wyjechał do Krakowa, aby kursem rysunku prowadzonym przez Floriana Cynka rozpocząć studia na Akademii Sztuk Pięknych. W latach 1901/1902, 1902/1903, 1903/1904 uczył się w pracowni tegoż profesora. Następnie przeniósł się na kurs malarstwa dekoracyjnego. W roku akademickim 1904/1905 i pierwszym półroczu 1905/1906 studiował w pracowni Stanisława Wyspiańskiego oraz w drugim półroczu 1905/1906 w pracowni Józefa Mehoffera¹⁶. Ci wielcy młodopolscy artyści stanowili źródło inspiracji dla młodego i zdolnego twórcy. O wysokiej ocenie prac Bulasa, gdy studiował na krakowskiej ASP, świadczy fakt, że został wybrany wraz z kilkoma innymi studentami, aby gościć w pracowni Stanisława Wyspiańskiego i stanowić grono jego najbliższych uczniów. Niestety na zachowanym w Archiwum ASP w Krakowie świadectwie Jana Bulasa z pierwszej połowy roku akademickiego 1904/1905, czyli za semestr, w którym Bulas uczył się w szkole Wyspiańskiego, brakuje podpisu profesora. W kolejnym półroczu (w drugiej połowie roku 1904/1905) podpisał się Józef

¹¹ Pawlikowska Aleksandra: *Kwiaty Jana Bulasa*. „Pamiętnik Sztuk Pięknych” 2015, Vol. 10, s. 303–307. DOI: <https://doi.org/10.11588/psp.2015.0.68638>. Warto wspomnieć, że Aleksandra Pawlikowska napisała jeszcze dwa teksty o Janie Bulasie, pierwszy to praca magisterska pod tytułem „Świat widziany oczami bąka. Monografia Jana Bulasa (1878–1919)”. Niestety treść niniejszej pracy nie jest powszechnie znana, a sama praca trudno dostępna, ponieważ nie została wydana drukiem, nie ma też możliwości dotarcia do jej treści przez Uniwersytet Warszawski, na którym została obroniona w 2012 r. W drugim – „Znakiem naszym jest gałązka ostu”. Wyjątkowa roślina w twórczości Jana Bulasa. W: *IV Łódzkie Spotkania Studentów i Doktorantów Historii Sztuki (Łódź 19–20.03.2016). Sztuka wobec opozycji pojęć „natura” – „kultura”, Wielokulturowość a dziedzictwo lokalne, Sztuka czasów wojny. Wybrane materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej.*

Red. nauk. Krzysztof Stefański, Błażej Ciarkowski, Alina Barczyk. Łódź 2016, s. 209–219 – analizuje dekoracyjne formy Bulasa inspirowane różnymi gatunkami ostów. Ten motyw przewija się w wielu jego pracach, m.in. taka właśnie dekoracja stylizowana na typowo górski dziewięciśl występowała w snycerskich zdobieniach Orkanówki.

¹² Orkan Władysław: *Listy 1891–1910*. T. 2. 1905–1910. Oprac. Grzegorz Brodacki. Warszawa 2011, s. 13.

¹³ *Ibidem*, t. 1, s. 423.

¹⁴ Bulas Jan: *Szczęście. Obraz sceniczny w czterech częściach*. Lwów [1907].

¹⁵ Orkan Władysław: *Listy...* T. 2, s. 98.

¹⁶ *Materiały do dziejów Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie 1895–1939*. Oprac. Józef E. Dutkiewicz, Jadwiga Jeleniewska-Ślesieńska, Władysław Ślesieński. Wrocław 1969, s. 224.

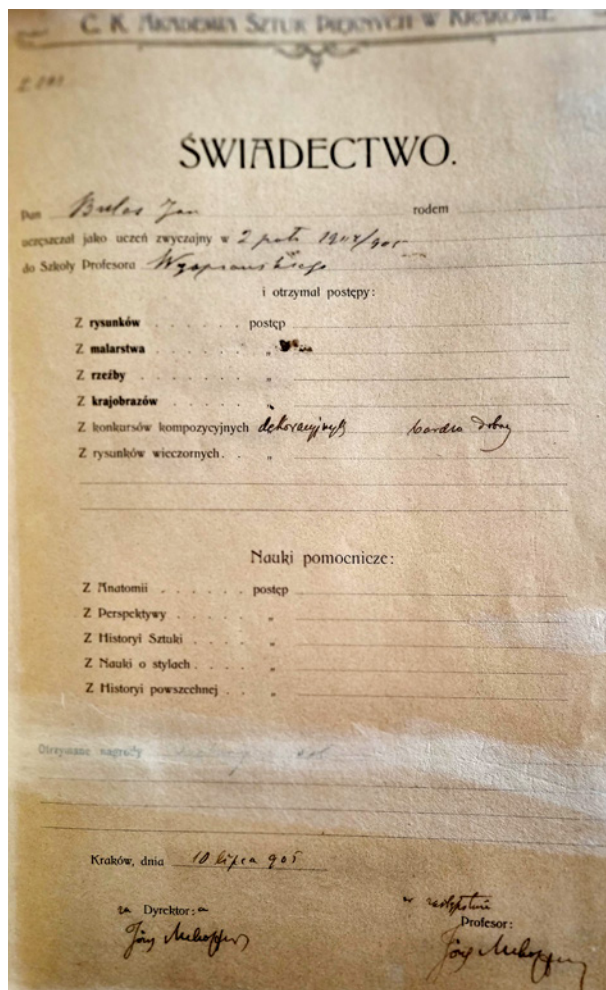
Mehoffer z dopiskiem „w zastępstwie”. Na pozostałych świadectwach widnieją podpisy Floriana Cynka, Jana Stanisławskiego i Józefa Mehoffera¹⁷.

Monika Śliwińska w książce *Wyspiański. Dopóki starczy życia* pisze, opierając się na informacjach z Archiwum ASP w Krakowie, że formalnie w latach 1902–1906 do szkoły Wyspiańskiego zapisanych było tylko dziewięciu uczniów, w tym Jan Bulas¹⁸. Natomiast, co ciekawe, w pierwszym półroczu 1904/1905 w szkole profesora Wyspiańskiego zapisany jest wyłącznie Jan Bulas¹⁹. Wiemy również o wsparciu finansowym Bulasa przez Stanisława Wyspiańskiego, gdyż sam o tym wspominał. W raptularzu z 1905 roku mistrz napisał: „Bulasowi pożyczam 10 koron”²⁰. Nazwisko malarza z Poręby Wielkiej pada w kilku miejscach. Na temat sposobu pracy Stanisława Wyspiańskiego z uczniami można dowiedzieć się więcej z jego zapisków w raptularzu. W książce *Wyspiański w oczach współczesnych*²¹ Leona Płoszewskiego Bulas jest wymieniony jako jeden z uczniów, którzy wielokrotnie odwiedzali Wyspiańskiego w jego mieszkaniu przy ulicy Krowoderskiej. Jest to dowód na szczególną pozycję Bulasa wśród uczniów krakowskiej ASP, bo Wyspiański bardzo niechętnie przyjmował gości w swoim mieszkaniu.

Powyższe fakty świadczą, że gorczański artysta był wysoko oceniany przez nauczyciela. O szczególnych osiągnięciach artystycznych Bulasa w czasach studenckich świadczą też fakt otrzymania dwóch nagród za akt akademicki w 1903 roku oraz dwóch medali (brązowy w 1904 i srebrny w 1905 roku). Zostało to zapisane na znajdujących się w Archiwum ASP w Krakowie świadectwach²².

Poza dorobkiem malarskim Jan Bulas próbował sił również jako poeta i dramatopisarz. Napisał dramat *Szczęście*, w którym, jak już wspomniano, można doszukiwać się wielu wątków autobiograficznych. Dramat ten nie ma szczególnej wartości pod względem literaturoznawczym, ale jest dowodem aktywności porębianina na wielu polach artystycznej twórczości. Pisał też wiersze, a kilka z nich ukazało się w lwowskim tygodniku ilustrowanym „Nasz Kraj”, wychodzącym w latach 1906–1912, w którym publikowano artykuły o sztuce, literaturze i polskiej twórczości narodowej. Ponadto zaprojektował szatę graficzną tego czasopisma. Dekoracyjne motywy kwiatowe stworzone przez Jana Bulasa pojawiają się w wielu numerach.

W tygodniku „Nasz Kraj” z 1907 roku można znaleźć informację, że największą salę w Salonie krakowskim zajęły prace Jana Bulasa. Dalej czytamy, że był to „artysta, o swojej już własnej fizjonomii indywidualnej, przebarwny poeta polnych kwiatów polskich, malarz dekoracyjny, jeden z pierwszych obecnie u nas”²³. Jednak nie wszystkie opinie

Świadectwo Jana Bulasa z drugiej połowy roku akademickiego 1904/1905, Świadectwa z postępów uczniów C.K. Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie z lat 1901–1905 oraz 1906–1907; w zasobie Archiwum ASP w Krakowie, sygn. KS 2–3

o jego twórczości były tak pochlebne. Niektórzy zarzucali mu wtórność wobec Stanisława Wyspiańskiego i niesamodzielność, co nie jest zasadne, ponieważ u Bulasa sposób kreacji świata przedstawionego był zupełnie inny niż u pozostałych twórców Młodej Polski. Świat roślin zdominował tematycznie i kompozycyjnie niemal każde jego dzieło. Monstrualnych rozmiarów kwiaty, liście i łodygi zajmują nie tylko pierwszy plan, ale i szczerlnie wypełniają wszystkie dalsze perspektywy. Tak też jest w przypadku znanych dziś grafik, obrazów sztalugowych i malowideł ściennych w kościele w Rzepienniku Biskupim, o czym będzie jeszcze mowa.

¹⁷ Świadectwa z postępów uczniów C.K. Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie z lat 1901–1905 oraz 1906–1907; w zasobie Archiwum ASP w Krakowie, sygn. KS 2–3.

¹⁸ Śliwińska Monika: *Wyspiański. Dopóki starczy życia*. Warszawa 2017, s. 311.

¹⁹ Świadectwa z postępów uczniów C.K. Akademii...

²⁰ Śliwińska Monika: *Wyspiański...*, s. 400.

²¹ Płoszewski Leon: *Wyspiański w oczach współczesnych*. T. 2. Kraków 1971, s. 598.

²² Świadectwa z postępów uczniów C.K. Akademii...

²³ Schr. A.: *Z salonu krakowskiego*. „Nasz Kraj” 1907, t. 3, z. 13, s. 508.

Wyjazd do USA

Jesienią 1907 roku Jan Bulas wyjechał do Stanów Zjednoczonych i zamieszkał w Chicago. Świadectwem czasów spędzonych na obczyźnie są artykuły prasowe. Wiele informacji o jego życiu w Ameryce oraz działalności polonijnej dostarcza zdigitalizowany „Dziennik Chicagowski”, dostępny na portalu Illinois Digital Newspaper Collections²⁴. Najwcześniejszy dostępny dziś artykuł prasowy zza oceanu o Janie Bulasie pochodzi z 24 grudnia 1907 roku²⁵. Tekst prasowy przedstawia polonijnemu czytelnikowi osobę znanego w kraju malarza. Materiał ukazał się z okazji ukończenia pierwszego wielkiego obrazu Jana Bulasa w Chicago zatytułowanego *Św. Stanisław i król Bolesław Śmiały*. Ponadto dowiadujemy się, że artysta namalował w Ameryce już kilkadziesiąt obrazów olejnych i pastelowych. Obraz ten był przeznaczony do polskiego kościoła w Cragin (dzielnica Chicago), którego św. Stanisław Biskup jest patronem, a poza tym jest postacią historycznie ważną dla rozwoju Kościoła katolickiego w Polsce. Tym bardziej dobrym wzorcem dla powstającej wówczas parafii.

Fotografia zamieszczona w tym numerze dziennika ukazuje wielki obraz z postaciami naturalnej wielkości, są to zgodnie z umieszczonym poniżej podpisem „Św. Stanisław i Król Bolesław Śmiały”. Przedstawiona na obrazie scena nawiązuje do legendy o świętym Stanisławie. Dostojnicy umieszczeni zostali na czele tłumu ludzi, z tyłu widać fragmenty pejzażu, według informacji prasowej jest to widok Krakowa. Obraz okalają szerokie ramy. Bardzo rozpoznawanym elementem malarstwa Jana Bulasa jest tło, na jakim wystawiono obraz, przed którym w lewym dolnym rogu fotografii stoi ciemno ubrany mężczyzna, najpewniej autor obrazu. Tło wypełniają olbrzymie kolce i paki ostów. Zdjęcie zamieszczone w tej gazecie to jedna z nielicznych dziś znanych fotografii Jana Bulasa, o czym dalej.

W dzienniku tym czytamy, że profesor Szkoły Politechnicznej we Lwowie Antoni Popiel specjalnie przybył do Cragin, żeby zobaczyć obraz Bulasa i podobno zdobył on jego wielkie uznanie. Profesor ten pracował wówczas nad pomnikiem Tadeusza Kościuszki, który potem stanął w Waszyngtonie. W artykule pada też zapowiedź przyszłej wystawy obrazów Bulasa w Chicago.

Do dziś znajdujemy ślady różnorodnych działań Jana Bulasa w Ameryce, m.in. w dzienniku z 5 lutego 1908 roku został wymieniony jako członek komitetu budowy

Jan Bulas obok obrazu *Św. Stanisław i król Bolesław Śmiały*, w tle kompozycja ostów; reprodukcja za: „Dziennik Chicagowski” 1907, Vol. 18, No. 300, 24 December, p. 8

pomnika Adama Mickiewicza w Chicago²⁶. Z kolei w numerze z 29 lutego 1908 roku napisano, że Jan Bulas brał udział w zorganizowanym przez chicagowską Polonię *Wieczorze Wyspiańskiego*. W czasie tego wydarzenia wystawiono *Wesele* w reżyserii Karola Wachtla, w którym Bulas wcielił się w postaci Chochoła oraz Dziada. W ramach dodatkowego oświetlenia wieczoru zaprezentowano wówczas namalowany przez Bulasa wierny portret przedwcześnie zgasłego wieszca²⁷. Nie wiadomo, co stało się z tym obrazem, ale jest to dowód, że artysta podjął się niełatwego zadania stworzenia podobizny niedawno zmarłego Wyspiańskiego.

Interesujący jest również tekst Jana Bulasa opisujący jego doświadczenia emigracyjne i krytyczne obserwacje dotyczące społeczności polonijnej w Chicago. Jest to dość gorzka dekonstrukcja społecznego mitu dostatniej Ameryki. Bulas pisze o trudach i wyrzeczeniach, jakich doświadczają polscy emigranci przybywający do Stanów Zjednoczonych. O ich wyzysku i cenie, jaką płacą za poprawę swojego bytu materialnego, który, patrząc jedynie z perspektywy polskiej biedy, wydaje się dobrobytem, a tak naprawdę wcale nim nie jest w zestawieniu z amerykańskim standardem życia. Tekst ten dowodzi, że Bulas był bacznym obserwatorem społecznym i potrafił formułować bardzo krytyczne oceny²⁸. Przy okazji podróży do USA malarz zwiedzał również inne kraje

²⁴ Illinois Digital Newspaper Collections [online]. © 2025 University of Illinois Board of Trustees [dostęp 20 października 2025]. Dostępny w internecie: <https://idnc.library.illinois.edu/?a=p&p=home&e=-----en-20--1--txt-txIN-jan+bulas-----%2C>.

²⁵ *Jan Bulas w Chicago*. „Dziennik Chicagowski” 1907, Vol. 18, No. 300, 24 December, p. 8.

²⁶ *Od komitetu budowy pomnika Adama Mickiewicza w Chicago*. „Dziennik Chicagowski” 1908, Vol. 19, No. 30, 5 February, p. 8.

²⁷ *Wieczór Wyspiańskiego*. „Dziennik Chicagowski” 1908, Vol. 19, No. 51, 29 February, p. 5.

²⁸ *Clar.: Sąd nad Feliksem Jasińskim*. „Świat” 1909, nr 26, s. 16.

europęjskie, czego śladem są tytuły jego obrazów, m.in. *Tęcza nad wodospadem Renu, Sielanka na Bodeńskim Jeziorze*²⁹.

Powrót do kraju

Informacja o powrocie Jana Bulasa do Krakowa pochodzi z 12 września 1908 roku. Ze wzmianki prasowej dowiadujemy się, że artysta spędził w Chicago kilka miesięcy, a jego przyjazd do kraju był dla znajomych wielką niespodziank. Malarz przekazał Polsce swój europejski adres: „Jan Bulas, artysta-malarz, Kraków, Towarzystwo Sztuk Pięknyc, Plac Szczepański”³⁰.

Zaprezentował kilkaset pasteli i obrazów olejnych na wystawach bieżących w Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknyc w Krakowie w latach 1906–1911. Pierwsze informacje o pracach artysty pochodzą z 1905 roku³¹. Miał równie liczne wystawy w TPSP we Lwowie w latach 1906–1914, w tym dwie indywidualne w 1906 i 1914 roku³². Ponadto prace artysty były prezentowane w Wiedniu w 1907 roku i w Warszawie w 1910 roku³³.

Pokazywane we Lwowie prace Jana Bulasa cieszyły się uznaniem odbiorców. Pisze o tym „Kurier Lwowski” z 15 października 1909 roku. Obrazy artysty zapełniły dwie duże sale w lwowskim Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknyc. W dzienniku czytamy, że „Kwiaty Bulasa rzucane są na kartę lub płótno z rozmachem w niespokojnych, ale zdecydowanych ruchach, przytem malowane z estetycznym poczuciem linii i harmonii barw”³⁴. W prasie podkreślano, że obrazy miały charakter typowo polski, malarz czerpał inspirację z „naszych”, czyli narodowych roślin i krajobrazów, a za temat brał „wszelkie możliwe kwiaty naszych łąk”³⁵. Zwracano uwagę na podobieństwa z warsztatem artystycznym Jana Matejki i Stanisława Wyspiańskiego, co było przedstawiane jako nobilitacja twórczości Bulasa.

W 1909 roku Jan Bulas zaskarżył Mariana Dąbrowskiego (ówczesnego redaktora naczelnego „Głosu Narodu”) i Feliksa Jasińskiego do sądu „o obrazę czci popełnioną drukiem” w niepoehlebnych artykułach prasowych podważających wartość artystyczną prac malarza. Pisano o tym sporze w czasopiśmie „Naprzód” i „Głos Narodu”³⁶ w 1909 roku. Świadcami w procesie miały być same obrazy, ale zanim doszło do rozprawy, zawarto ugodę. Cały spór sądowy trwał jednak dłużej, a informacje o procesie dotarły równie do Lwowa. Z notatki z „Kuriera Lwowskiego” z 1910 roku wynika, że Marian Dąbrowski został skazany na 40 koron grzywny lub cztery dni aresztu za zaniedbanie obowiązków redaktorskich³⁷. Był to pierwszy w Krakowie spór sądowy o wartość artystyczną pracy twórczej i dobre imię autora, czyli istny precedens prawny. Donosił o tym tygodnik „Świat”. Jan Bulas został tu przedstawiony jako „człowiek [będcy] pięknym okazem tej zaciętej żądzy i wytrwałej zdolności do życia, jaka cechuje polskiego chłopa”³⁸, postać bardzo pozytywna, twórca świadomy wartości swojej sztuki oraz jako ten, który dopomina się sprawiedliwej oceny własnych dokonań artystycznych. Przeciwnieństwem jest tutaj ubliżający mu Szczęsny Dołęga, czyli Feliks Jasiński. O szczegółach oraz przebiegu tego sporu pisał Marek Sołtysik w artykule *Sprawa nie tylko Bulasa*³⁹.

Ze względu na fakt, że Jan Bulas założył w Krakowie pracownię malarstwa dekoracyjnego i reklamował

Grota Kryształowa w Kopalni Soli w Wieliczce namalowana przez Jana Bulasa w Zakładzie Mineralogicznym w budynku Collegium Minus Uniwersytetu Jagiellońskiego przy ulicy Gołębiej 11 w Krakowie, fot. Kamil Kopek, 2025

²⁹ Dajnowska Anna: *Przebarwny poeta polnych kwiatów. Jan Bulas*. „Sztuka.pl – Gazeta Antykwaryczna” 2027, nr 5, s. 26.

³⁰ *Notatki reportera*. „Dziennik Chicagowski” 1908, Vol. 19, No. 214, 12 September, p. 8.

³¹ Alfa: *Ostatnia wystawa Sztuk Pięknyc*. „Poradnik Graficzny” 1905, z. 9, s. 16.

³² *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających. Malarze, rzeźbiarze, graficy*. T. 1. Red. Jolanta Białostocka et al. Wrocław 1971, s. 277.

³³ Katalog dzieł sztuki, jakie były na wystawie TZSP w roku 1910. W: *Sprawozdanie Komitetu Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknyc w Królestwie Polskim za rok 1910*. Warszawa 1911, s. 29.

³⁴ *Literatura i sztuka*. „Kurier Lwowski” 1909, nr 482, z 15 października, s. 6.

³⁵ Witwicki Władysław: *Z lwowskiego salonu*. „Słowo Polskie” 1906, nr 440, s. 1–2.

³⁶ *Kronika*. „Głos Narodu” 1909, nr 66, z 7 marca, s. 3.

³⁷ *Kronika*. „Kurier Lwowski” 1910, nr 58, z 13 marca, s. 3.

³⁸ Clar.: *Sąd nad Feliksem Jasińskim...*

³⁹ Sołtysik Marek: *Sprawa nie tylko Bulasa*. „Palestra” 2008, nr 7–8, s. 158.

Jan Bulas w sali wykładowej ozdobionej przez niego malowidłami ściennymi; w zbiorach Muzeum im. Władysława Orkana w Rabce-Zdroju, nr inw. fot. 3133, reprodukcja fotograficzna Bogumił Psarski

ją nawet w krakowskim Towarzystwie Przyjaciół Sztuk Pięknych⁴⁰, można z całą pewnością sądzić, że stworzonych przez niego malowideł ściennych było w Krakowie znacznie więcej. Z ówczesnej prasy wiemy, że znajdowały się one w Zakładzie Mineralogicznym w budynku Collegium Minus Uniwersytetu Jagiellońskiego przy ulicy Gołębiej 11⁴¹. Było to 10 ilustracji nawiązujących do prezentowanych w tych salach treści. Niestety malowidła te nie zachowały się do naszych czasów, a Muzeum UJ nie dysponuje konkretnymi informacjami na ich temat. Śladem jest znajdujący się w Archiwum UJ kwit wystawiony na Jana Bulasa z 1916 roku za obraz namalowany w sali wykładowej Zakładu Mineralogicznego zatytułowany *Kanyon Dol. Kościeliskiej*⁴². Jest to jeden z dziesięciu wymienionych w tekście notatki prasowej obrazów. Z kolei w zbiorach Narodowego Archiwum Cyfrowego

zachowała się fotografia przedstawiająca namalowaną przez Jana Bulasa Grotę Kryształową w Kopalni Soli w Wieliczce⁴³.

Ciekawostką jest, że Muzeum im. Władysława Orkana w Rabce-Zdroju posiada fotografię, na której Jan Bulas siedzi w sali wykładowej ozdobionej wykonanymi przez siebie malowidłami. Najpewniej jest to właśnie ta opisana w gazecie sala uniwersytecka, ponieważ widać na fotografii wymalowane na ścianach płatki śniegu, o czym pisano też w artykule prasowym. Jest to jedyne znane obecnie zdjęcie malarza zrobione w Krakowie.

Muzeum Narodowe w Krakowie nie posiada żadnych obrazów Jana Bulasa. W swoich zbiorach ma zaledwie pięć grafik stworzonych przez gorceńskiego artystę, wszystkie z motywem ostu. Są to plakat zapowiadający koncert symfoniczny Orkiestry Harmonii z 1903 roku, plakat reklamujący czasopismo „Nasz Kraj” jako „największy tygodnik ilustrowany artyst.-liter. w Polsce” z 1907 roku oraz plakat z kompozycją z ostami z 1908 roku. Prace Jana Bulasa przechowywane są w zbiorach Muzeum Mazowieckiego w Płocku, gdzie znajduje się dziewięć jego prac, wszystkie datowane na około 1910 rok. Są to dwie płócienne zasłony dekoracyjne malowane farbami wodnymi i olejnymi przedstawiające chabry i maki, obrazy *Pejzaż zimowy z płotem* oraz *Dmuchawce* namalowane na tekturze oraz paneau dekoracyjne w liczbie pięciu sztuk zatytułowane *Osty (I-V)*. Zbiory te, zachowane w bardzo dobrym stanie, świadczą o kunszcie artysty.

⁴⁰ *Słownik artystów...*, s. 277.

⁴¹ *Kronika*. „Czas” 1913, nr 248, z 2 czerwca, s. 2.

⁴² Akta Zakładu Mineralogicznego UJ. Archiwum UJ, sygn. S II 882.

⁴³ *Grota Kryształowa namalowana przez artystę malarza Jana Bulasa* [online]. Narodowe Archiwum Cyfrowe, zespół Koncern Ilustrowany Kurier Codzienny – Archiwum ilustracji, sygn. 3/1/0/11/2359 [dostęp 20 października 2025]. Dostępny w internecie: <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/jednostka/-/jednostka/5907534/obiekty/389600>.

Panneau dekoracyjne; w zbiorach Muzeum Mazowieckiego w Płocku, od lewej: *Osty I*, nr inw. MMP/S/7693; *Osty II*, nr inw. MMP/S/7697; *Osty III*, nr inw. MMP/S/7694; *Osty IV*, nr inw. MMP/S/7695; *Osty V*, nr inw. MMP/S/7696

Na komercyjnych aukcjach dzieł sztuki pojawiają się rozmaite prace Jan Bulasa. Na stronie Artinfo.pl Sp. z o.o. można znaleźć informacje o 12 obrazach, które były wystawione na sprzedaż na aukcjach prowadzonych w ostatnich latach. Były to obrazy z cyklu *Kwiat narodowy: Oset, Kwiaty, Róże*, oraz inne: *Jesień, Słoneczniki przed chatą, Motyw wiejski, Malwy przed chatą, Pejzaż, Rzeka zimą, Biedronka wśród polnych kwiatów, Motyl i kwiaty*⁴⁴. Obrazy artysty były również oferowane do sprzedaży za pośrednictwem domu aukcyjnego DESA Unicum SA⁴⁵.

Jest to zaledwie część znajdujących się jeszcze w rękach prywatnych prac artysty. Z katalogów wystaw krakowskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych z lat, w których Jan Bulas mieszkał i wystawiał w Krakowie, wynika, że co roku prezentował nawet po kilkadziesiąt obiektów. Dobrym tego przykładem jest cykl rysunków *Skoszona łąka* z 1907 roku, na który składało się aż 30 prac⁴⁶.

Malowidła ścienne w Rzepienniku Biskupim

Suma przywołanych powyżej faktów z życia Jana Bulasa stawia go w roli artysty rozpoznawalnego i cenionego w ówczesnym świecie artystycznym nie tylko samego Krakowa, ale znacznie szerszej. Jego sława dotarła też do Rzepiennika Biskupiego, niewielkiej miejscowości w dzisiejszym powiecie tarnowskim, oddalonej o około 100 km od Krakowa.

Około 1910 roku proboszcz Parafii Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Rzepienniku Biskupim ksiądz

Wojciech Giemza rozpoczął poszukiwania malarza z kręgu artystów młodopolskich, który mógłby zaprojektować i wykonać dekoracje ścienne w niedawno wybudowanym kościele parafialnym, powstałym dzięki staraniom wcześniejszego proboszcza parafii księdza Józefa Ciurkiewicza, i konsekrowanym w 1865 roku⁴⁷.

Prawdopodobnie rodzina Więckowskich, czyli właścicieli folwarku na terenie rzepiennickiej parafii, przez swoje znajomości w Krakowie z rodziną Szołajskich, poprzednich właścicieli majątku w Rzepienniku i dawnych kolarów kościoła, wówczas już mieszkających w kamienicy przy placu Szczepańskim w Krakowie, nawiązała kontakt z Janem Bulasem⁴⁸. Możliwe też, że został on im polecony przez kogoś ze środowiska krakowskich malarzy. Samo zlecenie wykonania projektu malowideł musiało odbyć się najpóźniej w 1910 roku⁴⁹, ponieważ w katalogu z 1911

⁴⁴ Jan Bulas [online]. Artinfo.pl Sp. z o.o. [dostęp 20 października 2025]. Dostępny w internecie: https://artinfo.pl/wyszukiwarka?main_query=jan%20bulas&scope=artwork.

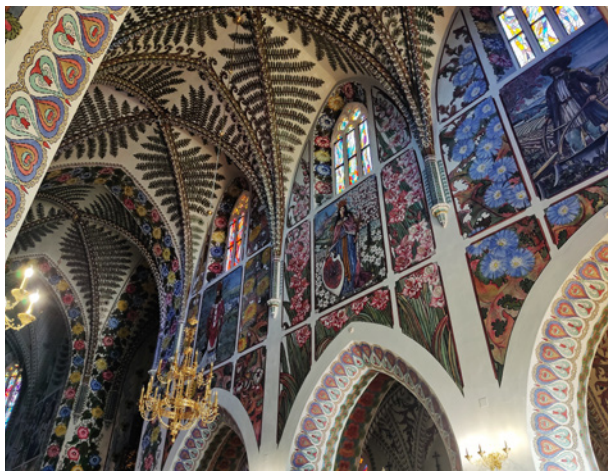
⁴⁵ Jan Bulas [online]. DESA Unicum SA [dostęp 20 października 2025]. Dostępny w internecie: [Nulssahttps://desa.pl/pl/artystyci/jan-bulas/](https://desa.pl/pl/artystyci/jan-bulas/).

⁴⁶ *Katalog wystawy Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie w marcu i kwietniu 1907 roku*. Kraków 1907, s. 10.

⁴⁷ Dutka Czesław: *Rzepiennik. Cz. 1. Z dziejów parafii*. Rzepiennik Suchy 1998, s. 65.

⁴⁸ Idem: *Echo minionych dni Rzepiennika*. Rzepiennik Suchy 1993, s. 57.

⁴⁹ Idem: *Rzepiennik...*, s. 81.

Nawa główna kościoła Wniebowzięcia NMP w Rzepienniku Biskupim, fot. Kamil Kopek, 2025

Sklepienie nawy bocznej kościoła Wniebowzięcia NMP w Rzepienniku Biskupim, fot. Kamil Kopek, 2025

roku *Pierwszej Wystawy Współczesnej Sztuki Kościelnej im. Piotra Skargi w Krakowie* w rozdziale *Dziela z konkursu IV. Na obraz religijny, na temat dowolny* pod pozycją 56. znajduje się „Projekt polichromii kościoła parafialnego w Rzepienniku Biskupim, akwarela”⁵⁰. Dziś można stwierdzić, że malowidła ściennie w kościele parafialnym w Rzepienniku Biskupim są najbardziej spektakularne spośród znanych dzieł Jana Bulasa.

Motyw nasturtji w kościele Wniebowzięcia NMP w Rzepienniku Biskupim, fot. Kamil Kopek, 2025

Dzięki niedawno przeprowadzonej gruntownej renowacji zyskały one nowy blask i dziś są już zapewne jedynymi zachowanymi w całości malowidłami ściennymi artysty. Obrazy z kościoła w Rzepienniku Biskupim powstawały w 1911 roku i zostały ukończone w 1912 roku na zlecenie proboszcza przy wsparciu finansowym właścicieli pobliskiego dworu, czyli rodziny Więckowskich.

Przy wykonywaniu malowideł ściennych oprócz Jana Bulasa pracowała cała grupa przybyłych wraz z nim pomocników. Ponadto pomagali mu też inni malarze, m.in. Władysław Rupa. Obrazy figuralne są sygnowane w dolnym rogu podpisem *J. Bulas*. Wyjątek stanowi jeden obraz namalowany w prezbiterium kościoła, na ścianie po lewej stronie ołtarza głównego, przedstawiający litewską Pogoń. Widnieje pod nim podpis Edwarda Czerwińskiego, który w czasie powstawania rzepiennickich malowideł studiował na krakowskiej ASP. Na ścianie dokładnie naprzeciw Pogoni umieszczono wielkiego orła zrywającego kajdany. Motywy patriotyczne zdradzają pewną analogię do przedstawionych przez Stanisława Wyspiańskiego orłów w prezbiterium franciszkańskiej bazyliki św. Franciszka z Asyżu w Krakowie.

Rośliny zdominowały przestrzeń ścian rzepiennickiej świątyni w sposób absolutny. Maria Kurzeja w swojej książce *Kościół parafialny pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Rzepienniku Biskupim. Studium zabytkoznawcze* podkreśla, że rzepiennickie malowidła ściennie mają cechy typowo secesyjne, ponieważ „polichromia pokrywa płaszczyznę ścian, nie naruszając ich dwuwymiarowości, rygorystycznie wypełniając wydzielone geometrycznie

⁵⁰ *Pierwsza Wystawa Współczesnej Sztuki Kościelnej im. Piotra Skargi w Krakowie*. Kraków 1911, s. 38.

Motyw ostu w kościele Wniebowzięcia NMP w Rzepienniku Biskupim, fot. Kamil Kopek, 2025

plaszczyny. Jest to jeden z zasadniczych postulatów malarstwa dekoracyjnego w okresie secesji”⁵¹.

Ściany wewnątrz podzielono na mniejsze, ściśle wydzielone pola, które zostały wypełnione przedstawieniami figuratywnymi, natomiast pozostała przestrzeń wypełniają rozmaite rośliny w niebotycznych wręcz rozmiarach. Rozrastają się intensywnie kolorowe kwiaty nasturcji, powojów, maków, irysów, mleczy i chabrów. Sklepienie nawy głównej pokryte zostało lasem olbrzymich, symetrycznych paproci, które zdają się zasłaniać niebo i, patrząc w górę świątyni, można mieć wrażenie, jakby się spoglądało na rośliny z owadziej perspektywy. Łuki, żebra i służki zostały przyozdobione szlakami powtarzalnych figur geometrycznych. Z kolei sklepienie naw bocznych porastają olbrzymie kwitnące osty o skręconych łodygach.

Malarstwo ścienne w kościele w Rzepienniku Biskupim to przykład nie tylko ornamentyki roślinnej Jana Bulasa, ale i obrazów przedstawiających sceny figuralne. W nawie poprzecznej świątyni umieścił on dwie wielkie sceny, po prawej stronie ołtarza modlitwę Jezusa w Ogrójcu, a po lewej zwiastowanie Najświętszej Marii Panny. Ponadto w nawie głównej namalował postaci świętych obrazujących dzieje chrześcijaństwa w Polsce oraz tworzących opowieść o historii kraju. Przywołanie tych świętych ma na celu przedstawienie wiernym wzorów godnych naśladowania i świadczy o dobrej znajomości hagiografii przez Bulasa. Artysta namalował świętych Wojciecha, Izydora oraz Kazimierza Królewicza, a także błogosławioną Królową Jadwigę i Kingę.

Malowidła ściennie zdobiące rzepiennicką świątynię są wyjątkowe i można wnioskować, że zaraz po powstaniu

Prezbiterium kościoła Wniebowzięcia NMP w Rzepienniku Biskupim, fot. Kamil Kopek, 2025

Prezbiterium kościoła Wniebowzięcia NMP w Rzepienniku Biskupim, fot. Kamil Kopek, 2025

bardzo przypadły do gustu rodzinie Więckowskich, ponieważ dworek do niedawna pozostający w rękach tej rodziny również zdobiał malowidła autorstwa Jana Bulasa. Są to powtórzenia motywów wykorzystanych do dekoracji kościoła.

⁵¹ Kurzeja Maria: *Kościół parafialny pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Rzepienniku Biskupim. Studium zabytkoznawcze*. Rzepiennik Biskupi 2011, s. 37.

Powstawały w tym samym czasie co obrazy w rzepiennickim kościele. Stanowią przykład malarstwa dekoracyjnego Jana Bulusa w przestrzeni prywatnego domu. Budynek ten znajduje się w tej samej miejscowości, kilkaset metrów od kościoła parafialnego, w pobliżu drogi prowadzącej w stronę Biecza. Podczas wykonywania prac malarskich przy dekorowaniu rzepiennickiej świątyni malarze mieszkali we dworze, goszczeni przez ówczesną dziedziczkę majątku Walerię Więckowską.

Jan Bulas mieszkał w Rzepienniku jeszcze pół roku po skończeniu prac przy dekorowaniu kościoła i to właśnie wtedy w ramach podziękowania za gościnę wykonał malowidła w tamtejszym dworze. W pamięci rzepienniczian utrwaliła się historia o romansie szlachcianki z malarzem⁵². Wspominała o tym również Zofia Więckowska (synowa Walerii)⁵³.

Od niedawna w gminie Rzepiennik Strzyżewski poza malarstwem ściennym w kościele w Rzepienniku Biskupim można również podziwiać obraz *Irysy* namalowany przez Jana Bulusa w 1912 roku. Jest to olej na płótnie, oprawiony w złocną ramę o rozmiarach 100 × 170 cm. W lewym dolnym rogu zapisano dedykację: „Kochanemu Panu Radcy Dobrodziejowi F. Wilczyńskiemu”. Zapewne wykonano go na jego zamówienie lub jako prezent. Obraz został zakupiony przez gminę Rzepiennik Strzyżewski na przełomie 2023 i 2024 roku i można go podziwiać w budynku Urzędu Gminy⁵⁴.

Służba w Legionach Polskich

W zbiorach Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce w kolekcji archiwalnej gromadzącej dokumenty osobiste i korespondencję po kpt. Tadeuszu Terleckim zachowały się listy napisane na papierze ozdobionym motywami kwiatowymi przez Jana Bulusa. Rysunki te przetrwały do naszych czasów nieco przypadkowo, ponieważ stanowiły ozdobę papieru, na którym Tadeusz Terlecki (kolega Jana Bulusa z wojska) wysyłał swoje prywatne listy. Przedstawione rośliny to ulubione i uważane przez Bulusa za szczególnie polskie osty i irysy⁵⁵. Są to pamiątki z czasów, gdy Bulas służył w Legionach Polskich.

Początkowo dołączył do Legionu Wschodniego, było to po 16 sierpnia 1914 roku, gdy Legion opuścił Lwów i przeniósł się do Mszany Dolnej. Władze austro-węgierskie rozwiązały Legion Wschodni 21 września 1914 roku i obecnych w nim obywateli Galicji wcielono do CK armii. W legionie tym znalazło się kilkunastu artystów, w tym Jan Bulas, nie zdecydował się on jednak na złożenie przysięgi. Niemniej od 1915 roku był żołnierzem Legionów Polskich ze stopniem sierżanta (dowódca sekcji) w Oddziale Sztabowym Komendy LP⁵⁶. Ostatnia informacja prasowa o pracy artystycznej Bulusa pochodzi z 21 kwietnia 1916 roku. Artysta w czasie służby w Legionach namalował na płótnie róże i powoje, które trafiły do biura płk. Nowida oraz Kancelarii Komendy Szkoły Chorążych. Ponadto ozdobił malowanymi orłami budynek w Legionowie⁵⁷.

Niedługo po traumatycznych przeżyciach wojennych, jakich doświadczył w Mszanie Dolnej, „rozchorował się”⁵⁸. Zapewne były to już pierwsze symptomy choroby nerwowej, która z czasem przerodziła się w depresję i ostatecznie skutkowałą długotrwałym pobytem artysty w Zakładzie dla Umysłowo i Nerwowo Chorych w Kobierzynie koło Krakowa. Potem przebywał w zakładzie zamkniętym⁵⁹. Nie wiadomo dokładnie, kiedy z niego wyszedł, ponieważ dokumentacja placówki została zniszczona przez Niemców w czasie II wojny światowej. Artysta opuścił jednak szpital i kolejne lata spędził w Porębie Wielkiej. Nie ma śladów świadczących o tym, żeby coś tworzył w tamtym czasie. Zapewne w wyniku wojennej traumy utracił chęć i sposobność, by tworzyć rzeczy piękne.

Ostatni list napisany przez Jana Bulusa i wysłany do Władysława Orkana pochodzi z 4 grudnia 1919 roku. Znajduje się wraz z kilkoma innymi listami malarza w Bibliotece Jagiellońskiej w zbiorze korespondencji Władysława Orkana z lat 1891–1930. Bulas pisze w nim: „siedzę rok czwarty, bez sądu...”⁶⁰. Jest mu przykro, wspomina historie z przeszłości, myśli o sądzie ostatecznym i widmie końca. Z listu można wywnioskować, że stan ducha artysty jest bardzo kiepski. Na zakończenie prosi, żeby Orkan dał jego żonie 20 koron, bo nie stać jej na przyjazd do niego.

⁵² O tym oraz kilku innych kontrowersyjnych historiach pisze Maria Majznarska. Autorka twierdzi, że Bulas został polecony rzepiennickiemu proboszczowi przez samego Wyspiańskiego, a przed pracami w Rzepienniku dekorował też Pasaż Bielaka w Krakowie oraz jakiś kościół na Kresach Wschodnich, a na dodatek zmarł w szpitalu wojskowym w Steinhoffie pod Wiedniem. Jednak te informacje nie pojawiają się w żadnych innych źródłach, więc trudno uznać je za wiarygodne; zob. Majznarska Maria: *Gorlickimi tropami Wita Stwosza i artystów Młodej Polski*. „Podkarpacie” 1971, nr 26, s. 4.

⁵³ Dutka Czesław: *Echo minionych dni...*, s. 59.

⁵⁴ Informacje te otrzymałem wiosną 2025 r. od pracowników Gminnego Centrum Kultury, Czytelnictwa i Promocji w Rzepienniku Strzyżewskim.

⁵⁵ Papiery osobiste i korespondencja po kpt. Tadeuszu Terleckim [online]. Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce, Kolekcje

Archiwalne Online, teczka 071/28/12 [dostęp 20 października 2025]. Dostępny w internecie: <https://archiwa.pilsudski.org/dokument.php?nonav=1&nrar=701&nrzesp=28&sygn=12&handle=701.180/22686&seria=0>.

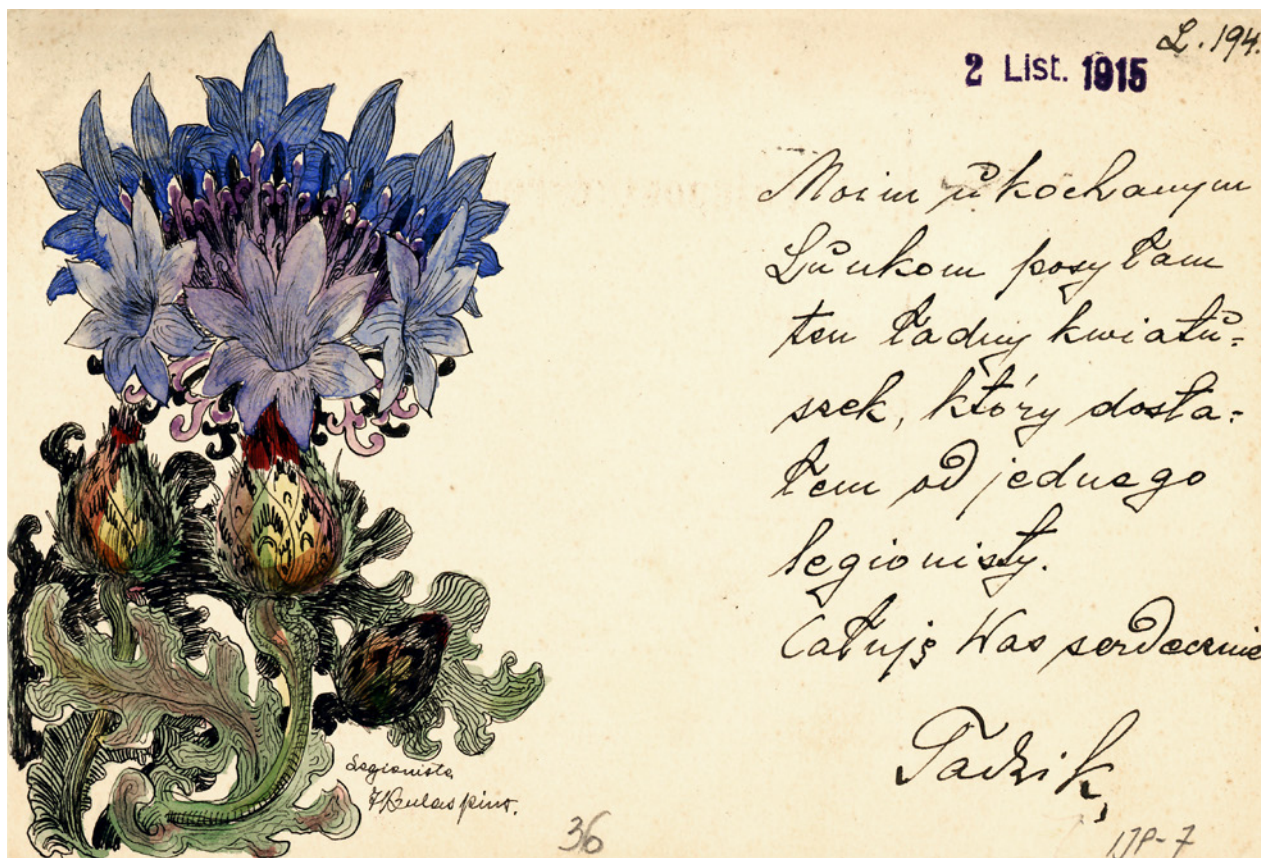
⁵⁶ Milewska Waława, Zientara Maria: *Sztuka Legionów Polskich i jej twórcy 1914–1918*. Kraków 1999, s. 95.

⁵⁷ Mondalski Wiktor: *Architektura i zdobnictwo Legionów*. „Kurier Lwowski” 1916, nr 202, z 21 kwietnia, s. 3.

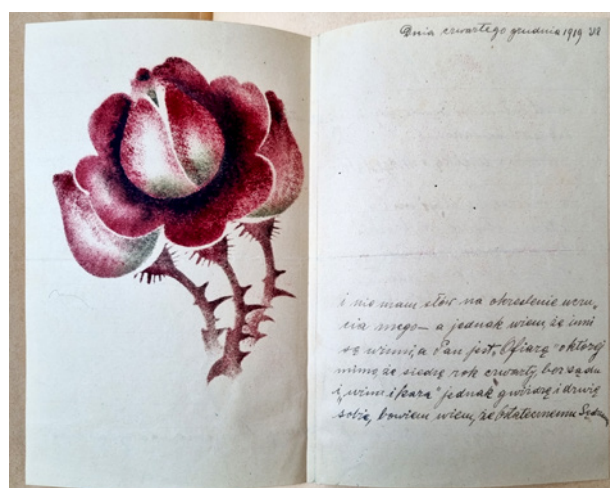
⁵⁸ Milewska Waława, Zientara Maria: *Sztuka Legionów...*, s. 48–49.

⁵⁹ Cygnar Krzysztof: *Jan Bulas – artysta i człowiek nieprzeciętny*. „Rzepiennik Wczoraj i Dziś” 2023, nr 4, s. 24.

⁶⁰ List Jana Bulusa do Władysława Orkana z 4 grudnia 1919 r. Biblioteka Jagiellońska, Sekcja rękopisów, Korespondencja Władysława Orkana 1891–1930, sygn. 8606 III, k. 217r–218v.

Pocztówka kpt. Tadeusza Terleckiego z grafiką przedstawiającą kwitnący osiet stworzoną przez Jana Bulasa, przed 2 listopada 1915 r.; w zbiorach Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce, teczka 701/28/12

Ostatni list napisany przez Jana Bulasa do Władysława Orkana, datowany na 4 grudnia 1919 r., fot. Kamil Kopek, 2025

Ostatnie lata życia

Dziś trudno jest szczegółowo odtworzyć życiorys Jana Bulasa. Niewiele wiemy o pierwszych oraz ostatnich latach jego życia. W dotychczasowych opracowaniach poświęconych artyście nawet data śmierci malarza pozostawała zagadką. Przez dekady uważano, że zmarł w 1917 lub 1919 roku. Rok 1917 jest datą zupełnie nieuzasadnioną. Jednak koniec roku 1919 był podawany jako czas jego prawdopodobnej śmierci, ponieważ tak datowane są ostatnie zachowane listy napisane przez

malarza podczas leczenia w zakładzie zamkniętym w Kobierzynie i wysyłane do Władysława Orkana.

Jest to jednak data również błędna, ponieważ po I wojnie światowej w Porębie Wielkiej przyszedł na świat jego dzieci. Przywołując informacje z artykułu Anny Stożek *Śladami Jana Bulasa*, można stwierdzić, że Zofia Kurek, najmłodsza z córek Jana Bulasa, urodziła się w 1932 roku. W wieku 91 lat wiosną 2023 roku odwiedziła Rzepiennik Strzyżewski, aby zobaczyć malowidła autorstwa jej ojca, zaś druga z jego córek zmarła 11 lat wcześniej⁶¹.

Jan Bulas w ostatnim etapie swojego życia musiał ponownie trafić na leczenie w oddziale zamkniętym. Zmarł, mając 54 lata, 16 listopada 1932 roku, podczas pobytu w Kobierzynie. Data jego śmierć została odnotowana w księdze kapelanii szpitalnej. Znajdujemy tam informację o Janie „artyście” i jego żonie Józefie⁶². Nie wiadomo jednak, gdzie został pochowany.

⁶¹ Stożek Anna: *Śladami Jana Bulasa*. „Rzepiennik Wczoraj i Dziś” 2023, nr 2, s. 13.

⁶² Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Kobierzynie z lat 1918–1939, zgony z 1932 roku. Skanoteka. Baza Skanów Dokumentów o wartości genealogicznej, s. 116 [online]. Polskie Towarzystwo Genealogiczne [dostęp 20 października 2025]. Dostępny w internecie: <https://skanoteka.genealodzy.pl/index.php?op=pg&id=2409&se=&sy=5500&kt=15&plik=029-053.jpg&x=650&y=81&z=2>

Według informacji zapisanych w pamiętnikach Marcina Samlickiego, malarza, rówieśnika Jana Bulusa i również absolwenta krakowskiej ASP, Bulas mieszkał przez jakiś czas w Bochni, a nawet zdał tam maturę. Niestety nie udało się potwierdzić tych informacji, a na liście absolwentów bocheńskiego gimnazjum nie pojawia się nazwisko Jana Bulusa. Samlicki również wiedział o fakcie, że Jan Bulas przeżył I wojnę światową i przebywał w zakładzie zamkniętym w Kobierzynie jeszcze przez kilka lat po wojnie⁶³.

W Archiwum ASP w Krakowie znajduje się list napisany w 1912 roku przez adwokata z Jasła, dr. Feliksa J. Warchałowskiego, w którym zwraca się z prośbą do sekretariatu ASP o przesłanie informacji, kiedy i za jakie obrazy Jan Bulas otrzymał medale lub nagrody. Pada tu stwierdzenie, że artysta obecnie, tj. 18 października 1912 roku, mieszka w Bochni. Sprawa ta miała być pilna, nie wiadomo jednak, czego dotyczyła⁶⁴. Niemniej jest to potwierdzenie faktu, że Jan Bulas przez pewien czas mieszkał w Bochni. Było to jednak jeszcze przed I wojną światową. Prawdopodobnie więc, że i po wojnie nadal bywał w Bochni.

W napisanej przez Katarzynę Ceklarz *Monografii Muzeum im. Władysława Orkana* znajduje się niedatowana fotografia portretowa Jana Bulusa⁶⁵. Mężczyzna ze zdjęcia nie przypomina siebie z autoportretu powstałego około 1906 roku i zamieszczonego w tygodniku „Nasz Kraj” z tego samego roku⁶⁶. Być może jednak to faktycznie Jan Bulas, a zmiany w wyglądzie są efektem załamania nerwowego i długotrwałego pobytu w szpitalu, a także po prostu upływu czasu.

Podsumowanie

We wspomnieniach ludzi, którzy znali Jana Bulusa, zapisał się jako „wielki oryginał i dziwak”⁶⁷. Nie był mężczyzną o szczególnej aparycji. Antoni Waśkowski tak wspomina Bulusa: „Nie zapomnę go: bardzo niski, o niedbałym zarostcie, malował stylizowane osty i kwiaty mleczu o kolosalnych rozmiarach”⁶⁸. Dalej zaś pisze o tym, że Wyspiański wierzył w talent Bulusa, ale nie widział większego sensu w sposobie, w jaki malował. To właśnie Wyspiański miał powiedzieć, że „Bulus patrzy na przyrodę okiem baka”. Według Waśkowskiego nie pozostawił po sobie żadnego szczególnego dzieła, bo zmarł na obłąkanie. Tu rodzi się pytanie, czy nie wiedział o malowidłach w Rzepienniku Biskupim,

Zdjęcie portretowe Jana Bulusa; w zbiorach Muzeum im. Władysława Orkana w Rabce-Zdroju, negatyw FOT/MOR/VIII/III/4/3, fot. 3122, reprodukcja fotograficzna Jerzy Sierosławski

czy malowideł w prowincjonalnym kościele nie uważał za dzieło godne uwagi? Trudno orzec.

Niełatwo dotrzeć do nowych informacji o artyście. W archiwach zwykle można natrafić na strzępy informacji z życiorysu malarza. W Zbiorach Specjalnych Instytutu Sztuki PAN w Warszawie znajdują się jedynie artykuły prasowe, praca magisterska wspomnianej powyżej Aleksandry Pawlikowskiej oraz krótki list napisany przez Jana Bulusa i adresowany do Ludwika Pugeta, w którym prosi kolegę, członka komisji rozpoznawczej, o oddanie głosu (należy się domyślać, że na Jana Bulusa), bo od tego zależy wystawienie jego kolekcji. List napisano po powrocie Bulusa z USA, ponieważ karta papieru ma formę wizytówki z napisem „Jan Bulas, artysta malarz Chicago”, przy czym „Chicago” zostało przekreślone i dopisany adres: Kraków Smoleńska 1.26, II p.

W świetle przedstawionych faktów i wspomnień można stwierdzić, że o dorobku artystycznym Jana Bulusa wiemy sporo, choć do dziś przetrwała tylko część jego prac. Malowidła ściennie w rzepiennickim kościele są najciekawszym i najbardziej spektakularnym dziełem. Ze względu na zakończone w 2025 roku kompleksowe prace konserwatorskie, dzięki którym malowidła w Rzepienniku Biskupim odzyskały dawny blask, rośnie zainteresowanie

⁶³ Samlicki Marcin: *Pamiętniki*. Cz. 1. Wstęp i oprac. Paulina Tendera. Kraków 2023, s. 213.

⁶⁴ Pismo Feliksa J. Warchałowskiego do sekretariatu ASP z 18 października 1912 r. Archiwum ASP w Krakowie, sygn. TA4.

⁶⁵ Ceklarz Katarzyna: *Monografia Muzeum im. Władysława Orkana*. Rabka-Zdrój 2010, s. 209.

⁶⁶ Bulas Jan: *Autobiografia...*, s. 34.

⁶⁷ Czyżewski Tytus: Przy ul. Krowoderskiej. W: *Wspominając Akademię. Napisane, wybrane, okazane 1818–1920*. Red. Jacek Dembosz. Kraków 2018, s. 301.

⁶⁸ Waśkowski Antoni: *Znajomi z tamtych czasów (literaci, malarze, aktorzy) (1892–1939)*. Kraków 1956, s. 103.

tymi dekoracjami oraz ich autorem. Opisane malowidła są dziś najlepiej zachowanym dziełem tego młodopolskiego artysty.

Na zakończenie należy podkreślić, że Jan Bulas, syn prostych gorczańskich górali, niemający formalnego średniego wykształcenia, zdołał osiągnąć bardzo wiele zarówno na ówczesne, jak i dzisiejsze czasy. Porębianin zaistniał w świecie sztuki, ukończył studia na krakowskiej ASP i zrobił karierę artystyczną w Krakowie i we Lwowie, a nawet żył i tworzył w Ameryce. Niewątpliwie był artystą utalentowanym i mocno indywidualnym, a jego związek z Krakowem i dorobek, który stworzył w tym mieście, wciąż pozostaje nie w pełni odkryty. Być może kiedyś zupełnie przypadkiem spod warstw tynków jakiejś krakowskiej kamienicy wyłonią się niebotycznych rozmiarów przestylizowane osty i polne kwiaty, bo przecież w czasie, gdy powstawały malowidła w Rzepienniku Biskupim, to właśnie w Krakowie działała pracownia malarstwa dekoracyjnego Jana Bulasa. Dziś nie znamy żadnych zachowanych dekoracji ściennych gorczańskiego artysty w Krakowie, ale zapewne kiedyś jego prace zdobiły niejeden pokój mieszczańskiego mieszkania.

Jan Bulas to postać o barwnym życiorysie i interesującym dorobku twórczym. Warto popularyzować pamięć o tym mniej znanym młodopolskim malarzu wśród znawców i badaczy okresu Młodej Polski, bowiem w tym okresie był on rozpoznawalną postacią w środowisku związanym z krakowskim ośrodkiem sztuki.

Był twórcą silnie zakorzenionym w estetyce epoki, jednym z uczniów Stanisława Wyspiańskiego. Rośliny, które malował, były tworzone w sposób bliski naturze. Te potężne, ciężkie i często mocno poplątane kłęby polnych kwiatów są cechą definiującą jego malarstwo.

Bibliografia

Archiwalia

- Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Kobierzynie z lat 1918–1939, zgony z 1932 roku. Skanoteka. Baza Skanów Dokumentów o wartości genealogicznej, s. 116 [online]. Polskie Towarzystwo Genealogiczne [dostęp 20 października 2025]. Dostępny w internecie: <https://skanoteka.genealodzy.pl/index.php?op=pg&id=2409&se=&sy=5500&kt=15&pplik=029-053.jpg&x=650&y=81&zoom=2>
- Akta Zakładu Mineralogicznego UJ. Archiwum UJ, sygn. S II 882
- Korespondencja Władysława Orkana 1891–1930. Biblioteka Jagiellońska, Sekcja rękopisów, sygn. 8606 III
- Papiery osobiste i korespondencja po kpt. Tadeuszu Terleckim [online]. Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce, Kolekcje Archiwalne Online, teczka 071/28/12 [dostęp 20 października 2025]. Dostępny w internecie: <https://archiwa.pilsudski.org/dokument.php?nonav=1&nrrar=701&nrrzesp=28&sygn=12&handle=701.180/22686&seria=0>
- Pismo Feliksa J. Warchałowskiego do sekretariatu ASP z 18 października 1912 r. Archiwum ASP w Krakowie, sygn. TA4
- Świadectwa z postępów uczniów C.K. Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie z lat 1901–1905 oraz 1906–1907. Archiwum ASP w Krakowie, sygn. KS 2–3

Dzieła literackie

- Bulas Jan: *Szczęście. Obraz sceniczny w czterech częściach*. Lwów [1907]
- Bulas Jan: *Autobiografia*. „Nasz Kraj” 1906, t. 2, z. 6, s. 32–33

Opracowania

- Alfa: *Ostatnia wystawa Sztuk Pięknych*. „Poradnik Graficzny” 1905, z. 9, s. 15–16
- Barzyk Maria, Lupa Maria: *Ocalmy od zapomnienia. Jan Bulas artysta nieprzeciętny. Cz. 1. „Gorczańska Zgoda. Biuletyn informacyjny Urzędu Gminy w Niedźwiedziu”* 2014, nr 97, s. 14–15
- Ceklarz Katarzyna: *Monografia Muzeum im. Władysława Orkana*. Rabka-Zdrój 2010
- Cygnar Krzysztof: *Jan Bulas – artysta i człowiek nieprzeciętny*. „Rzepiennik Wczoraj i Dziś” 2023, nr 4, s. 22–25
- Czyżewski Tytus: *Przy ul. Krowoderskiej. W: Wspominając Akademię. Napisane, wybrane, okazane 1818–1920*. Red. Jacek Dembosz. Kraków 2018, s. 296–320
- Dajnowska Anna: *Przebarwny poeta polnych kwiatów. Jan Bulas*. „Sztuka.pl – Gazeta Antykwaryczna” 2007, nr 5, s. 24–28
- Dutka Czesław: *Echo minionych dni Rzepiennika*. Rzepiennik Suchy 1993
- Dutka Czesław: *Rzepiennik. Cz. 1. Z dziejów parafii*. Rzepiennik Suchy 1998
- Katalog dzieł sztuki, jakie były na wystawie TZSP w roku 1910. W: *Sprawozdanie Komitetu Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych w Królestwie Polskim za rok 1910*. Warszawa 1911, s. 29–41
- Katalog wystawy Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie w marcu i kwietniu 1907 roku*. Kraków 1907
- Kurzeja Maria: *Kościół Parafialny pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Rzepienniku Biskupim. Studium zabytkoznawcze*. Rzepiennik Biskupi 2011
- Materiały do dziejów Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie 1895–1939*. Oprac. Józef E. Dutkiewicz, Jadwiga Jeleniewska-Ślesieńska, Władysław Ślesieński. Wrocław 1969
- Majznerska Maria: *Gorlickimi tropami Wita Stwosza i artystów Młodej Polski*. „Podkarpacie” 1971, nr 26, s. 4
- Milewska Wałcława, Zientara Maria: *Sztuka Legionów Polskich i jej twórcy 1914–1918*. Kraków 1999
- Ociepka Stanisław: *Gorczański artysta, Jan Bulas*. „Echo Limanowskie” 2023, nr 340–341, s. 31–34
- Orkan Władysław: *Listy 1891–1910*. T. 1. 1891–1904; T. 2 1905–1910. Oprac. Grzegorz Brodacki. Warszawa 2011

- Pawlikowska Aleksandra: *Kwiaty Jana Bulusa*. „Pamiętnik Sztuk Pięknych” 2015, Vol. 10, s. 303–307. DOI: <https://doi.org/10.11588/psp.2015.0.68638>
- Pawlikowska Aleksandra: „Znakiem naszym jest gałązka ostu”. Wyjątkowa roślina w twórczości Jana Bulusa. W: *IV Łódzkie Spotkania Studentów i Doktorantów Historii Sztuki (Łódź 19–20.03.2016). Sztuka wobec opozycji pojęć „natura” – „kultura”, Wielokulturowość a dziedzictwo lokalne, Sztuka czasów wojny. Wybrane materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej*. Red. nauk. Krzysztof Stefański, Błażej Ciarkowski, Alina Barczyk. Łódź 2016, s. 209–219
- Pierwsza Wystawa Współczesnej Sztuki Kościelnej im. Piotra Skargi w Krakowie*. Kraków 1911
- Płoszewski Leon: *Wyspiański w oczach współczesnych*. T. 2. Kraków 1971
- Samlicki Marcin: *Pamiętniki*. Cz. 1. Wstęp i oprac. Paulina Tendera. Kraków 2023
- Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających. Malarze, rzeźbiarze, graficy*. T. 1. Red. Jolanta Białostocka et al. Wrocław 1971
- Sołtysik Marek: *Sprawa nie tylko Bulusa*. „Palestra” 2008, t. 53, nr 7–8, s. 158–163
- Stożek Anna: *Śladami Jana Bulusa*. „Rzeźbiennik Wczoraj i Dziś” 2023, nr 2, s. 13–14
- Stożek Anna: *Z dziejów gminy* [online]. Urząd Gminy Niedzwiedź [dostęp 20 października 2025]. Dostępny w internecie: <https://niedzwiedz.iap.pl/pl/667/0/historia-gminy-i-historia-samorzadu-terytorialnego-gminy.html>
- Śliwińska Monika: *Wyspiański. Dopóki starczy życia*. Warszawa 2017
- Wąskowski Antoni: *Znajomi z tamtych czasów (literaci, malarze, aktorzy) (1892–1939)*. Kraków 1956
- Gazety i czasopisma**
- Bulas Jan: *Z kraju*. „Kurier Lwowski” 1901, nr 346, z 14 grudnia, s. 3
- Clar.: *Sąd nad Feliksem Jasińskim*. „Świat” 1909, nr 26, s. 16–17
- Jan Bulas w Chicago*. „Dziennik Chicagowski” 1907, Vol. 18, No. 300, 24 December, p. 8
- Kronika*. „Głos Narodu” 1909, nr 66, z 7 marca, s. 3
- Kronika*. „Kurier Lwowski” 1910, nr 58, z 13 marca, s. 3
- Kronika*. „Czas” 1913, nr 248, z 2 czerwca, s. 2
- Literatura i sztuka*. „Kurier Lwowski” 1909, nr 482, z 15 października, s. 6
- Mondalski Wiktor: *Architektura i zdobnictwo Legionów*. „Kurier Lwowski” 1916, nr 202, z 21 kwietnia, s. 3
- Notatki reportera*. „Dziennik Chicagowski” 1908, Vol. 19, No. 214, 12 September, p. 8
- Od komitetu budowy pomnika Adama Mickiewicza w Chicago*. „Dziennik Chicagowski” 1908, Vol. 19, No. 30, 5 February, p. 8
- Schr. A.: *Z salonu krakowskiego*. „Nasz Kraj” 1907, t. 3, z. 13, s. 508–509
- Wieczór Wyspiańskiego*. „Dziennik Chicagowski” 1908, Vol. 19, No. 51, 29 February, p. 5
- Witwicki Władysław: *Z lwowskiego salonu*. „Słowo Polskie” 1906, nr 440, s. 1–2
- Strony internetowe**
- Geneteka*. Genealogiczna kartoteka – baza urodzeń, małżeństw i zgonów. Polskie Towarzystwo Genealogiczne, 2025 [dostęp 20 października 2025]. Dostępny w internecie: https://geneteka.genealodzy.pl/index.php?op=gt&lang=pol&bdm=S&w=06mp&rid=8360&search_lastname=bulas&search_name=jan&search_lastname2=&search_name2=&from_date=&to_date=&rp1=&ordertable=
- Grobonet*. Ogólnopolska wyszukiwarka osób pochowanych. [dostęp 20 października 2025]. Dostępny w internecie: <https://kokoszkowy.grobonet.com/grobonet/start.php?id=detale&idg=1088&inni=1>
- Grota Kryształowa namalowana przez artystę malarza Jana Bulusa*. Narodowe Archiwum Cyfrowe, zespół Koncern Ilustrowany Kurier Codzienny – Archiwum ilustracji, sygn. 3/1/0/11/2359 [dostęp 20 października 2025]. Dostępny w internecie: <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/jednostka/-/jednostka/5907534/obiekty/389600>
- Illinois Digital Newspaper Collections. Illinois University Library [dostęp 20 października 2025]. Dostępny w internecie: <https://idnc.library.illinois.edu/?a=p&p=home&ce=-----en-20--1--txt-txIN-jan+bulas-----%2C>
- Jan Bulas*. Artinfo.pl Sp. z o.o. [dostęp 20 października 2025]. Dostępny w internecie: https://artinfo.pl/wyszukiwarka?main_query=jan%20bulas&scope=artwork
- Jan Bulas*. DESA Unicum SA [dostęp 20 października 2025]. Dostępny w internecie: <https://desa.pl/pl/artysci/jan-bulas/>